

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ**

Голова приймальної комісії
Ректор _____ С.Ф. Марова
«12» березня 2020р.

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

для вступу на навчання
на базі диплома молодшого спеціаліста
для здобуття вищої освіти за освітнім ступенем
«БАКАЛАВРА»
галузі знань **07 «Управління та адміністрування»**
спеціальності **072 Фінанси, банківська справа та страхування**

Затверджено на засіданні
приймальної комісії.
Протокол № 4 від 10.03. 2020р.

Маріуполь-2020

Програма фахового вступного випробування для вступу на навчання на базі диплома молодшого спеціаліста для здобуття вищої освіти за освітнім ступенем «бакалавр» галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування

Укладач:
Доцент, к.е.н.

(підпис)

Ю.В. Дятлова

Завідувач кафедри
фінансів, обліку та
оподаткування
к.е.н., доцент

(підпис)

Ю.В. Дятлова

Розглянуто та ухвалено на засіданні кафедри
фінансів, обліку та оподаткування,
Протокол № 8 від 28.02.2020р.

1. Фінанси

Тема 1. Суть фінансів, їх функції і роль

Фінанси як економічна категорія. Історичні аспекти становлення, функціонування та розвитку фінансів. Об'єктивні передумови існування фінансів. Характерні ознаки фінансів, їх суспільне призначення, двоїста сутність фінансів. Фінанси як суспільні, економічні, грошові, розподільчі, фондоутворюючі відносини.

Функції фінансів. Розподільча функція та механізм її дії в ринкових умовах. Первинний і вторинний фінансовий розподіл. Об'єкти і суб'єкти фінансового розподілу.

Контрольна функція фінансів. Суспільне призначення фінансового контролю як форми реалізації контрольної функції фінансів. Дискусійні питання щодо суті і функцій фінансів.

Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями в процесі вартісного розподілу. Фінанси і ціна. Фінанси і заробітна плата. Фінанси і кредит.

Фінансові ресурси, їх суть і призначення. Класифікація фінансових ресурсів. Роль і значення централізованих фондів у забезпеченні загальнодержавних потреб. Децентралізовані фінансові ресурси: суть, склад, роль у фінансуванні потреб розширеного відтворення. Фінансові резерви: види та методи формування. Механізм формування та використання фінансових ресурсів суспільства.

Тема 2. Фінансова система

Суть і поняття фінансової системи країни. Структура фінансової системи України. Принципи побудови фінансової системи.

Типологізація та структуризація фінансових систем за територіальною ознакою і типами економічних систем. Організаційна структура фінансової системи. Внутрішня побудова фінансової системи.

Сфери та ланки фінансових відносин: державні фінанси, фінанси суб'єктів господарювання, міжнародні фінанси. Фінансовий ринок як забезпечуюча ланка фінансової системи. Фінансові відносини на світовому ринку.

Тема 3. Фінансова політика та фінансовий механізм

Фінансова політика - складова частина економічної і соціальної політики. Ланки фінансової політики. Фінансова стратегія. Фінансова тактика. Фінансова політика України на сучасному етапі.

Суть фінансового механізму і його складові елементи. Фінансові методи. Фінансові важелі, стимули, санкції. Організаційна структура і правовий режим фінансового механізму. Взаємодія фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою. Управління фінансами. Об'єкти і суб'єкти управління. Функціональні ланки процесу управління

фінансами. Стратегічне й оперативне управління. Функції Президента, законодавчих і виконавчих органів влади та управління в галузі загального керівництва фінансами. Повноваження Міністерства фінансів та його структур у сфері оперативного управління фінансами. Управління фінансами на рівні міністерств, відомств, підприємств, домогосподарств. Автоматизовані системи управління фінансами.

Фінансове планування: суть, принципи, завдання. Етапи і методи фінансового планування. Система фінансових планів, їх характеристика. Зведений баланс фінансових ресурсів держави. Фінансове планування на загальнодержавному, галузевому та територіальному рівнях. Фінансові плани підприємств та організацій. Реформування фінансового планування в умовах розвитку ринкових відносин.

Фінансовий контроль. Суть, мета, завдання фінансового контролю. Принципи фінансового контролю. Класифікація фінансового контролю. Види, форми, методи фінансового контролю. Органи фінансового контролю та їх повноваження. Напрями підвищення дієвості фінансового контролю.

Тема 4. Фінанси суб'єктів господарювання

Суть, функції, основи організації фінансів підприємств. Форми фінансування підприємницької діяльності. Класифікація грошових нагромаджень підприємств. Фінанси комерційних підприємств. Комерційний розрахунок і самофінансування. Грошові нагромадження підприємств. Соціально-економічне значення прибутку і порядок його розподілу. Показники рентабельності. Фонди цільового фінансування, що формуються за рахунок прибутку.

Фінанси підприємств різних форм власності, організацій та підприємств, що здійснюють неприбуткову діяльність. Форми й методи фінансового забезпечення установ невиробничої сфери. Кошторисне фінансування бюджетних організацій. Нормування бюджетних асигнувань. Бюджетне фінансування установ освіти, науки, підготовки кадрів, охорони здоров'я, соціального забезпечення. Позабюджетні кошти бюджетних установ, їх види та порядок використання.

Фінанси громадських організацій і благодійних фондів. Джерела фінансування громадських організацій.

Тема 5. Державні фінанси

Державні фінанси як елемент фінансової системи. Склад і структура державних фінансів. Грошові потоки на макроекономічному рівні. Ланки та рівні державних фінансів.

Фінансові ресурси держави. Склад і джерела формування державних доходів. Державні видатки: види, норми та напрями використання. Державні фінанси у системі економічних важелів. Кейнсіанська теорія бюджетного регулювання економіки. Економічні доктрини "економіки попиту" та "економіки пропозиції", їх вплив на фінансові важелі регулювання соціально-економічних процесів.

Проблеми функціонування державних фінансів в економіках перехідного типу.

Тема 6. Бюджет і бюджетна система

Бюджет як економічна та юридична категорія. Об'єктивні передумови функціонування бюджету держави. Соціально-економічне значення бюджету. Бюджет як економічна категорія. Бюджет як централізований фонд. Бюджет як основний фінансовий план держави. Розподільча і контрольна функції бюджету. Бюджетний механізм фінансового регулювання економіки. Доходи бюджету. Видатки бюджету. Бюджетна політика на сучасному етапі.

Структура і принципи побудови бюджетної системи. Поняття бюджетного устрою. Види бюджетів України. Зведений бюджет. Державний бюджет. Бюджети територіальних громад. Розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи. Бюджетні права органів державної влади і управління. Бюджетне регулювання. Поняття закріплених і регулюючих доходів. Дотації, субсидії, субвенції і їх роль в збалансуванні місцевих бюджетів. Бюджетні резерви.

Роль і призначення бюджетної класифікації. Бюджетна класифікація доходів, видатків бюджету, бюджетного фінансування, державного боргу.

Бюджетний процес. Поняття та основні елементи бюджетного процесу. Організація бюджетного планування. Порядок складання, розгляду, затвердження державного і місцевих бюджетів. Виконання бюджетів. Складання звітів про виконання державного і місцевих бюджетів та їх затвердження. Касове виконання дохідної й видаткової частин державного і місцевих бюджетів.

Тема 7. Доходи і видатки Державного бюджету

Економічна суть доходів державного бюджету України. Форми і методи мобілізації грошових коштів до бюджету. Класифікація доходів бюджету. Податкові надходження. Неподаткові надходження. Доходи від операцій з капіталом. Трансферти.

Соціально-економічна суть видатків бюджету. Напрями використання бюджетних коштів. Видатки державного бюджету на розвиток економіки і науки. Склад і структура бюджетних асигнувань на соціально-культурні заходи і соціальний захист населення. Фінансування потреб національної оборони і державного управління.

Бюджетний дефіцит. Поняття і причини виникнення. Джерела фінансування дефіциту бюджету.

Тема 8. Податки і податкова система

Суть податків та їх характерні ознаки. Елементи податку. Об'єкти оподаткування. Суб'єкт, платник, носій податку. Джерела сплати податків. Масштаб вимірювання податкової бази. Податкова ставка. Податкові пільги.

Класифікація податків. Види податків. Прямі податки. Непрямі податки.

Податкова система: суть, структура, основи побудови. Принципи і методи оподаткування. Податкова політика України на сучасному етапі.

Податок на додану вартість (ПДВ). Соціально-економічна суть ПДВ. Платники, об'єкт, база нарахування податку. Пільги й ставки ПДВ. Порядок обчислення ПДВ до сплати в бюджет.

Механізм справляння акцизного податку.

Платники, об'єкти оподаткування податку на прибуток підприємств. Пільги та ставки податку. Порядок сплати до бюджету.

Основи прибуткового оподаткування населення. Категорії платників податку. Сукупний оподатковуваний дохід як об'єкт оподаткування.

Пільги з податку на доходи з фізичних осіб. Побудова шкали ставок оподаткування. Особливості оподаткування доходів громадян не за місцем основної роботи. Декларація про доходи громадян. Порядок проведення перерахунку податку на доходи з фізичних осіб. Оподаткування доходів громадян від підприємницької діяльності.

Платежі за ресурси. Майнове оподаткування. Єдиний митний тариф і державне мито. Місцеві податки і збори. Інші податкові платежі до бюджету.

Тема 9. Місцеві фінанси

Суть і склад місцевих фінансів. Роль місцевих фінансів у реалізації соціально-економічної політики адміністративно-територіальних формувань.

Фінансові ресурси місцевого самоврядування. Місцеві бюджети. Доходи і видатки місцевих бюджетів. Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Види неподаткових надходжень до місцевих бюджетів.

Склад і структура місцевих бюджетів. Видатки бюджетів територіальних громад на потреби місцевого самоврядування. Джерела надходжень та основні напрями використання. Фінансові ресурси інших органів місцевого самоврядування.

Тема 10. Державні цільові фонди

Цільові державні фонди як складова частина спеціального фонду державного бюджету. Необхідність існування цільових фондів. Види цільових державних фондів.

Пенсійний фонд України: призначення, джерела формування, напрями використання. Порядок нарахування і сплати обов'язкових страхових внесків на пенсійне страхування підприємствами й громадянами.

Фонд соціального страхування на випадок тимчасової втрати працездатності: призначення, джерела формування, шляхи використання. Платники, об'єкт нарахування, ставки, джерела сплати обов'язкових платежів на соціальне страхування. Терміни сплати страхових внесків до бюджету.

Призначення, джерела формування, напрями використання фонду соціального страхування на випадок безробіття. Механізм справляння обов'язкових страхових внесків на випадок безробіття.

Фонд загальнообов'язкового соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань: призначення, порядок формування та використання.

Тема 11. Державний кредит і державний борг

Економічна суть державного кредиту. Роль державного кредиту у формуванні додаткових фінансових ресурсів держави й фінансуванні дефіциту бюджету. Взаємозв'язок і відмінності між державним і банківським кредитом.

Види і форми державного кредиту. Внутрішній і зовнішній державний кредит. Державні позики. Державні грошово-речові лотереї. Використання ощадних вкладів для кредитування потреб держави. Державний позиковий фонд.

Класифікація державних позик. Правове оформлення державних позик. Види державних цінних паперів, порядок їх емісії та погашення. Способи коригування державної позикової політики.

Державний борг. Капітальний і поточний державний борг. Причини виникнення і наслідки зростання державного боргу. Джерела погашення державного боргу. Управління державним боргом.

Тема 12. Страхування і страховий ринок

Економічна необхідність, суть і роль страхування. Фінансові відносини у сфері страхування. Форми і методи страхового захисту. Система страхових фондів. Класифікація страхування за об'єктами і ознакою ризику. Обов'язкове й добровільне страхування, принципи їх реалізації.

Страховий ринок. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Учасники страхового ринку. Організаційні форми функціонування страхових компаній.

Формування й розвиток страхового ринку в Україні. Державний нагляд за страховою діяльністю. Ліцензування страхової діяльності.

Тема 13. Фінансовий ринок

Суть фінансового ринку, його роль у мобілізації та перерозподілі фінансових ресурсів. Класифікація фінансових ринків. Ринок позичкових капіталів. Ринок цінних паперів. Первинний і вторинний фінансові ринки. Механізм функціонування фінансового ринку.

Цінні папери як форма фіктивного капіталу. Види цінних паперів та їх характеристика. Пайові цінні папери. Боргові цінні папери. Похідні цінні папери. Приватизаційні цінні папери.

Правове регулювання фінансового ринку. Порядок реєстрації та обігу цінних паперів. Діяльність із випуску та організації обігу цінних паперів. Учасники ринку цінних паперів. Емітенти, інвестори та фінансові посередники.

Фондова біржа. Організація роботи фондової біржі. Порядок допуску цінних паперів до обігу на фондових біржах. Біржові операції та порядок розрахунків при їх здійсненні.

Перспективи розвитку фінансового ринку в Україні.

Тема 14. Міжнародні фінанси

Сутність, призначення та структура міжнародних фінансів. Поняття фінансового механізму зовнішньоекономічних відносин. Суб'єкти й види зовнішньоекономічної діяльності. Правові норми регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.

Міжнародні фінансові операції та їх класифікація. Організація валютно-фінансових відносин.

Валютне регулювання. Валютні обмеження. Використання валютних надходжень. Валютний курс і валютний паритет. Форми і види валютних курсів. Методика встановлення валютного курсу в Україні. Конвертованість валют.

Види і форми міжнародних розрахунково-кредитних відносин. Фінансова діяльність міжнародних організацій. Міжнародні фінансові інститути, їх завдання і сфери діяльності.

Світовий фінансовий ринок. Валютні ринки. Поняття і види валютних ринків. Правове регулювання діяльності міжбанківської валютної біржі. Організація і порядок роботи біржового валютного ринку. Розвиток валютного ринку в Україні.

Рекомендована література

1. Азаренкова Г. М. Фінанси. Практикум : навч. посібник / Г. М. Азаренкова, І. І. Борисенко. – К. : Знання, 2008. – 279с.
2. Вдовенко Л. О. Фінанси : навч. посібник / Л. О. Вдовенко, Н. М. Сушко, Н. Д. Фаюра. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 152 с.
3. Венгер В. В. Фінанси : навч. посібник / В. В. Венгер. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 432 с.
4. Економічна теорія : Підручник / В. М. Тарасевич, В. В. Білоцерківець, С. П. Горобець та ін. ; За ред.В.М. Тарасевича. – К : Центр навчальної літератури, 2006. – 784с.
5. Замкова Н.Л. Державні фінанси: навч.посібник /Н.Л. Замкова, І.В. Гнидюк, Ю.А. Романовська. – В.: ВРВ ВТЕІ КНТЕУ, 2015. – 464с.
6. Карпінський Б. А. Фінансова система : навч. посібник / Б. А. Карпінський, О. В. Герасименко. – 2-ге вид. – Львів : Магнолія Плюс, 2006. – 272 с.
7. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика : навч. посібник / Д. І. Коваленко, В. В. Венгер. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 578 с.
8. Ковальчук С. В. Фінанси : Навч. посібник / С. В. Ковальчук, І. В. Форкун. – Львів : Новий світ-2000, 2006. – 568 с. – (Вища освіта в Україні).
9. Кремень О. І. Фінанси : навч. посібник / О. І. Кремень, В. М.

Кремень. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 416 с.

10. Кудряшов В. П. Курс фінансів : навч. посібник / В. П. Кудряшов. – К. : Знання, 2008. – 431с.

11. Левченко, В. П. Розвиток ринку небанківських фінансових послуг України : монографія / В. П. Левченко. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 368 с.

12. Місцеві фінанси : підручник / О. П. Кириленко, О. Р. Квасовський, А. В. Лучка та ін. ; за ред. О.П. Кириленко. – К. : Знання, 2006. – 677 с.

13. Петленко Ю. В. Фінансовий менеджмент : навч. посібник / Ю. В. Петленко. – К. : Кондор, 2007. – 298с.

14. Романенко О. Р. Фінанси : підручник / О. Р. Романенко. – 4-те вид. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 312 с.

15. Старостенко Г. Г. Національна економіка : навч. посібник / Г. Г. Старостенко, С. В. Онишко, Т. В. Поснова. – К. : Ліра-К, 2011. – 432 с.

16. Теорія фінансів : підручник / С. В. Бойко, Л. П. Гацька, В. В. Гошовська та ін. ; за ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 576 с.

17. Фінанси для фінансистів : підручник / К. В. Багацька, О. А. Гнатенко, Т. А. Говорушко та ін. ; за заг. ред. Т. А. Говорушко. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 612 с.

18. Фінанси регіону : навч. посібник / М. А. Коваленко, Т. О. Мацієвич, Г. М. Полевик, Н. В. Радванська ; за ред. М. А. Коваленка. – Херсон : [Олді-плюс], 2010. – 312 с.

19. Фінанси : навч. посібник / за наук. ред. А. В. Базилюк ; [А. В. Базилюк, І. В. Горобінська, О. В. Жулин, І. О. Карлова та ін.]. – К. : Кондор, 2014. – 348 с.

20. Фінанси : Навч. посібник / О. П. Близнюк, Л. І. Лачкова, В. І. Оспіщев та ін. ; За ред. В.І.Оспіщева. – К : Знання, 2006. – 415с.

21. Фінанси : опорний конспект лекцій. Ч. 2 / авт.: М. В. Гуминська, Н. М. Присяжнюк. – К. : КНТЕУ, 2013. – 124 с.

22. Фінанси, гроші та кредит : опорний конспект лекцій / авт.: М. В. Тарасюк, Н. М. Сушко, І. С. Микитюк. – К. : КНТЕУ, 2012. – 172 с.

2. Гроші та кредит

Тема 1. Суть і функції фінансів

Державні фінанси, державний бюджет, державний кредит, протекціонізм, фінанси, прямі податки, непрямі податки, капітал, чистий доход, національний доход країни, ціна, кредит, заробітна плата, первинний розподіл, первинні доходи, національний доход, функції фінансів, фінансовий механізм, фінансове планування й прогнозування, фінансові показники, нормативи, ліміти й резерви, стимули, санкції.

Тема 2. Організація та управління фінансами

Фінансова система, державні фінанси, фінанси підприємницьких структур, централізовані фонди, децентралізовані фонди, державний кредит, страхові фонди, фінансовий ринок, фінанси домогосподарств, зведений бюджет, Державна податкова адміністрація, Державне казначейство, Контрольно-ревізійна служба, Міністерство фінансів, місцеві фінанси, Пенсійний фонд, податки, Рахункова палата, ринок цінних паперів, управління фінансами, фінансовий менеджер.

Тема 3. Природа грошей

Необхідність грошей. Сутність грошей як загального еквівалента. Історичний розвиток форм вартості та грошей. Вартість грошей та засоби її вимірювання. Роль грошей у кругообігу доходів і продуктів. Раціоналістична й еволюційна концепція походження грошей. Основні функції грошей. Гроші як міра вартості. Гроші як засіб обігу. Гроші як засіб платежу. Гроші як засіб нагромадження. Світові гроші. Взаємозв'язок і взаємообумовленість грошових функцій. Форми грошей та їх еволюція. Товарні гроші. Металеві гроші. Паперові (символічні) гроші. Кредитні гроші та закони їх обігу.

Вексель. Банкнота. Чек. Кредитна картка. Депозитні та електронні гроші.

Роль грошей у системі суспільного відтворення. Гроші як засіб обліку та контролю над мірою праці та мірою споживання. Роль грошей у процесі формування цін. Гроші як інструмент стимулювання та регулювання суспільного виробництва. Місце грошей у системі формування, розподілу та перерозподілу національного доходу. Роль грошей у розвитку міжнародних інтеграційних процесів. Теорії грошей: номіналістична, металістична теорії та їх еволюція. Класична кількісна теорія грошей та її основні версії. Сучасний монетаризм.

Тема 4. Грошовий ринок

Суть грошового ринку. Основні канали грошового ринку. Структура грошового ринку. Ринок грошей (монетарний ринок). Ринок капіталів. Попит на гроші. Теоретичні моделі попиту на гроші. Основні мотиви (джерела) сукупного попиту на гроші: попит на гроші для трансакцій та попит на гроші як на активи. Чинники, що визначають параметри попиту на гроші. Номінальний та реальний попит на гроші.

Пропозиція грошей. Загальні теоретичні положення пропозиції грошей. Механізм формування пропозиції грошей. Грошова база. Банківські резерви. Грошовий мультиплікатор. Роль кредитної системи у формуванні пропозиції грошей. Банкнотна та депозитна емісія. Рівновага на грошовому ринку. Рівноважна процентна ставка.

Тема 5. Грошовий оборот і грошові потоки

Грошовий оборот. Сукупний грошовий оборот і оборот грошей у межах індивідуального капіталу. Основні суб'єкти грошового обороту:

фірми, сімейні господарства, державні структури фінансові посередники. Структура сукупного грошового обороту. Грошовий обіг. Фіскально-бюджетний оборот. Кредитний оборот. Фінансовий оборот. Основні сфери грошового обороту. Безготівковий грошовий оборот. Готівковий грошовий оборот. Співвідношення між готівковим і готівковим грошовим оборотом. Канали надходження грошей та їх вилучення з грошового обороту. Модель сукупного грошового обороту. Грошові потоки. Структура грошових потоків. Грошові потоки припливу та грошові потоки відпливу. Механізм балансування грошових потоків.

Грошова маса та її структура. Агрегатний метод класифікації функціональних форм грошей. Характеристика грошових агрегатів. Особливості побудови показників грошової маси в Україні. Закони грошового обігу. Швидкість обігу грошей та фактори, що її визначають. Механізм поповнення маси грошей в обороті. Первинна емісія центрального банку. Вторинна емісія грошей комерційними банками. Грошовий мультиплікатор.

Тема 6. Інфляція та грошові реформи

Теоретичні концепції інфляції: теорія «інфляції попиту», теорія «інфляції пропозиції», монетаристська теорія, теорія інфляції як багатофакторного процесу. Інфляція та дефляція. Суть інфляції та її основні форми: повзуча, галопуюча, гіперінфляція, відкрита й закрита інфляція. Класичні, монетарні та загальноекономічні чинники інфляції. Інфляція попиту. Фіскальна інфляція. Інфляція витрат. Імпортна інфляція. Основні показники вимірювання інфляції. Методи регулювання інфляції. Дефляційна політика (регулювання попиту). Політика доходів. Соціально-економічні наслідки інфляції.

Особливості інфляційного процесу в Україні. Грошові реформи як радикальні заходи негативних соціально-економічних наслідків інфляції. Класифікація грошових реформ. Становлення нової грошової системи. Часткова зміна грошової системи. Проведення спеціальних стабілізаційних заходів. Основні методи стабілізації валют: дефляція, деномінація, нуліфікація, девальвація, ревальвація. Основні моделі грошових реформ. Грошові реформи формального типу. Грошові реформи конфіскаційного типу. Реформи паралельного (консервативного) типу. Грошові реформи в Україні.

Тема 7. Ринок цінних паперів

Ринок цінних паперів як особлива складова грошового ринку. Види цінних паперів та їх характеристика. Номінальна та ринкова вартість цінних паперів. Курси акцій та облігацій; фактори, які на них впливають.

Учасники ринку цінних паперів. Структура ринку цінних паперів. Первинний ринок цінних паперів та його характеристика. Вторинний ринок цінних паперів: біржовий та позабіржовий. Фондова біржа та її роль у ринковій економіці. Функції, принципи організації та управління фондовою

біржею. Допуск цінних паперів до біржових операцій (лістинг). Котирування цінних паперів. Біржові індекси. Біржовий бюлетень. Операції на фондовій біржі та їх класифікація. Формування ринку цінних паперів в Україні. Досвід роботи провідних фондових бірж світу.

Тема 8. Валютні відносини та валютні системи

Поняття валюти. Призначення та сфера використання валюти. Види валюти: національна, іноземна, колективна. Суть та види валютних відносин. Валютний курс, його функції. Порядок визначення валютних курсів. Регулювання валютних курсів. Валютна інтервенція. Валютний демпінг. Дисконтна політика. Девальвація та ревальвація. Режим валютного курсу в Україні. Конвертованість валют. Валютний ринок: суть та основи функціонування. Об'єкти та суб'єкти валютного ринку. Структура валютного ринку. Валютні операції. Види валютних операцій. Котирування валют. Валютні ризики та методи валютного страхування.

Валютне регулювання: суть та необхідність. Механізм регулювання валютного курсу: девальвація, ревальвація, валютна інтервенція. Валютні системи: поняття, структура, призначення. Основні елементи валютної системи. Види валютних систем: національні, регіональні, світові. Еволюція світової валютної системи. Європейська валютна система. Розвиток валютної системи України. Платіжний баланс, його загальна характеристика та структура. Методи регулювання платіжного балансу.

Тема 9. Сутність кредиту й кредитний механізм

Позичковий капітал як форма грошового капіталу. Основні ознаки позичкового капіталу. Ринок позичкових капіталів. Позичковий процент. Норма процента. Процентний ризик. Основні види процентних ставок: постійні, змінні. Макроекономічні та мікроекономічні фактори впливу на розмір процентної ставки. Необхідність і сутність кредиту. Основні функції кредиту. Роль кредиту в соціально-економічному просторі. Проблеми реалізації позитивних функцій кредиту в Україні.

Еволюція кредитних відносин. Ознаки кредиту в ринковій економіці. Функціональна характеристика кредитних відносин. Суб'єкти та об'єкти кредитних відносин. Економічні передумови можливості отримання кредиту. Типи кредитних відносин. Теорії кредиту. Основні положення натуралістичної теорії кредиту. Основні положення капіталотворчої теорії кредиту. Загальна характеристика функціональних форм кредиту.

Комерційний кредит. Об'єкт комерційного кредиту. Призначення та сфера функціонування комерційного кредиту. Розвиток комерційного кредиту в Україні. Споживчий кредит. Суб'єкти споживчого кредиту. Цілі та методи надання споживчого кредиту. Основні види споживчого кредиту. Державний кредит: суть і основне призначення. Класифікація державних позик. Державні цінні папери: облігації, скарбницькі зобов'язання, ощадні сертифікати. Міжнародний кредит. Суб'єкти та об'єкти міжнародного кредиту. Основні форми функціонування міжнародного кредиту. Роль

міжнародного кредиту в системі розширеного відтворення. Міжнародний кредит в Україні. Банківський кредит. Класифікація банківських кредитів. Принципи та методи банківського кредитування. Механізм банківського кредитування. Форми забезпечення та страхування банківських кредитів. Характеристика окремих видів банківського кредиту.

Тема 10. Центральний банк та його роль в економіці

Центральний банк - орган державного грошово-кредитного регулювання економіки. Історичні аспекти організації центральних банків. Сучасні організаційно-правові форми центральних банків. Незалежність центральних банків. Особливості взаємовідносин центральних банків з виконавчою владою. Функції центрального банку. Емісія готівки й організація грошового обігу. Функція банку банків. Функція банку уряду. Реалізація грошово-кредитної політики. Грошово-кредитна політика. Основні типи грошово-кредитної політики: рестрикційна та експансіоністська. Загальні методи реалізації грошово-кредитної політики. Політика облікової ставки. Операції на відкритому ринку. Політика обов'язкових резервів. Політика рефінансування. Селективні способи реалізації грошово-кредитної політики.

Національний банк України: його завдання, функції та історія розвитку. Організаційна та функціональна структура НБУ. Повноваження Правління НБУ. Основні напрямки діяльності НБУ. Грошово-кредитна політика НБУ. Банківський нагляд. Формування інформаційної системи. Пасивні та активні операції НБУ.

Тема 11. Комерційні банки як основна ланка кредитної системи

Суть і призначення комерційних банків у сучасному економічному просторі. Класифікація комерційних банків. Організаційна та функціональна структура комерційного банку. Збори акціонерів (учасників) банку. Рада банку. Правління банку. Ревізійна комісія банку. Структурні підрозділи банку. Основні показники діяльності комерційних банків. Загальна характеристика банківських операцій. Економічний зміст банківського продукту та його класифікація.

Пасивні банківські операції. Банківські ресурси та їх структура. Власний капітал банку та його основні функції. Статутний фонд. Резервний фонд. Нерозподілений прибуток. Залучені кошти. Депозити та їх основні види. Депозити до запитання. Строкові депозити. Ощадні депозити. Недепозитні джерела залучення коштів. Активні операції комерційних банків. Основні види активів. Кредитні операції, їх сутність і призначення. Інвестиційні операції та їх види. Інвестиційний портфель та інвестиційна політика комерційного банку.

Суть комісійно-посередницьких банківських операцій. Розрахункові операції. Касові операції. Валютні операції. Консультаційні та інші послуги.

Тема 12. Спеціалізовані кредитно-фінансові установи

Суть, функції та основні види спеціалізованих кредитно-фінансових установ. Об'єктивні передумови становлення та розвитку кредитно-фінансових інститутів. Основні напрямки діяльності сучасних спеціалізованих кредитно-фінансових установ. Страхові компанії: їх функціональна суть і форми організації. Об'єкти страхування та особливості їх страхування. Основні операції страхових компаній. Страхові премії. Пенсійні фонди. Організаційно-правові форми пенсійних фондів. Особливості функціонування пенсійних фондів. Операції пенсійних фондів.

Інвестиційні компанії. Інвестиційні компанії закритого та відкритого типу. Основні операції інвестиційних компаній. Позичково-ощадні асоціації. Фінансові компанії. Кредитні спілки. Ломбарди. Добродійні фонди. Міжбанківські об'єднання, їх роль і значення у функціонуванні кредитних систем. Класифікація міжбанківських об'єднань. Характерні риси міжбанківських об'єднань.

Рекомендована література

1. Аранчій В. І. Гроші і кредит: навч. посіб. / В. І. Аранчій. – К. : Ліра-К, 2015. – 364 с.
2. Банківська безпека : навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Ю. О. Самура, В. А. Сидоренко, В. А. Вареник. – К. : Знання, 2013. – 237 с
3. Божидарнік Н. В. Валютні операції : підручник / Н. В. Божидарнік. – К. : ЦУЛ, 2013. – 688 с.
4. Вовчак О. Д. Гроші та кредит : навч. посібник / О. Д. Вовчак, І. Є. Бучко, З. Р. Костак. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 424 с.
5. Гудзь Т. П. Банківський нагляд : навч. посіб. / Т. П. Гудзь. – К. : Ліра-К, 2014. – 380 с.
6. Дадашев Б. А. Кредитна спілка України : навч. посібник / Б. А. Дадашев, О. І. Гриценко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 112 с.
7. Коваленко Д. І. Фінанси, гроші та кредит: теорія та практика : навч. посібник / Д. І. Коваленко, В. В. Венгер. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 578 с.
8. Коваленко Д. І. Гроші і кредит : теорія і практика / Д. І. Коваленко. – К. : Ліра-К, 2015. – 360 с.
9. Колодізев О. М. Гроші і кредит : підручник / О. М. Колодізев, В. Ф. Колесніченко. – К. : Знання, 2010. – 615 с.
10. Колотуха С. М. Гроші та кредит : навч. посіб. / С. М. Колотуха, С. А. Власюк. – К. : Знання, 2012. – 495 с.
11. Круш П. В. Гроші та кредит : навч. посібник / П. В. Круш, В. Б. Алексєєв. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 216 с.
12. Кузнецова С. А. Банківська система : навч. посіб. / С. А. Кузнецова. – К. : ЦУЛ, 2013. – 400 с.
13. Левченко Л. В. Гроші і кредит : навч. посіб. / Л. В. Левченко. – К. : Ліра-К, 2011. – 224 с. 40 Бандурка А. М. Гроші і кредит : навч. посіб. / А. М. Бандурка. – К. : Ліра-К, 2015. – 380 с.

14. Михайловська А. М. Банківські операції : навч. посіб. / А. М. Михайловська. – К. : Ліра-К, 2014. – 648 с.
15. Михайловська І. І. Гроші і кредит : навч. посіб. / І. І. Михайловська. – К. : Ліра-К, 2013. – 432 с.
16. Петрашко Л. П. Валютні операції : навч. посіб. / Л. П. Петрашко. – К. : Ліра-К, 2012. – 271 с.
17. Прасолова С. П. Банківські операції : навч. посіб. / С. П. Прасолова. – К. : ЦУЛ, 2013. – 568 с.
18. Реверчук С. К. Грошово-банківські системи зарубіжних країн : навч. посіб. / С. К. Реверчук. – К. : Ліра-К, 2014. – 286 с.
19. Сисоєва К. Ф. Гроші і кредит: в схемах та таблицях : навч. посіб. / К. Ф. Сисоєва. – К. : Ліра-К, 2015. – 245 с.
20. Скоморович І. Г. Банківські операції : навч. посіб. / І. Г. Скоморович. – К. : Ліра-К, 2014. – 484 с.
21. Фінанси, гроші та кредит : опорний конспект лекцій / авт.: М. В. Тарасюк, Н. М. Сушко, І. С. Микитюк. – К. : КНТЕУ, 2012. – 172 с.
22. Цінні папери : практикум : навч. посіб. / В.Д. Базилевич, В.М. Шелудько, Н.В. Ковтун та ін. ; за ред. В.Д. Базилевича. – К. : Знання, 2013. – 791 с.
23. Шаперенков А. В. Грошовий механізм формування інноваційного потенціалу : монографія / А. В. Шаперенков. – К. : Ліра-К, 2013. – 456 с.
24. Щетинін А. І. Гроші та кредит : підручник / А. І. Щетинін. – 4-те вид., перероб. та допов. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 432 с.

3. Бюджетна система

Тема 1. Сутність та значення державного бюджету

Функції держави - визначальний чинник формування бюджету.

Державний бюджет як економічна категорія, його об'єктивний характер. Об'єкти та суб'єкти бюджетних відносин. Місце і значення бюджетних відносин в загальній системі фінансових взаємозв'язків в національній економіці. Особливості державного бюджету як економічної категорії. Визначення державного бюджету.

Взаємозалежність ВВП та державного бюджету. Фінансові протиріччя у суспільстві, пов'язані з формуванням державного бюджету та способи їх розв'язання.

Об'єктивна необхідність концентрації фінансових ресурсів державою.

Фактори, що обумовлюють формування і використання державного бюджету в Україні: економічні, політичні, соціальні.

Перерозподіл фінансових ресурсів через бюджетну систему України. Фінансові ресурси і витрати держави.

Взаємозв'язок розподілу та перерозподілу національного доходу і формування бюджету.

Необхідність і значення бюджетних резервів. Їхні форми. Удосконалення системи бюджетних резервів.

Роль бюджету в структурній перебудові економіки, удосконаленні економічних пропорцій, фінансовому забезпеченні цільових програм. Вплив державного бюджету на прискорення науково-технічного прогресу, розвиток виробництва і соціальної інфраструктури.

Використання державного бюджету для фінансового регулювання економічних і соціальних процесів. Роль бюджетних резервів у ліквідації виникнення диспропорцій.

Державний бюджет як головний фінансовий план держави. Основні характеристики державного бюджету: обсяг доходів та видатків, бюджетний дефіцит (профіцит) і джерела його покриття, запозичення, форми зв'язку з бюджетами інших рівнів. Склад і структура доходної та видаткової частин державного бюджету, фактори, що впливають на них. Правовий характер державного бюджету як фінансового плану. Поточний бюджет і бюджет розвитку. Складові частини бюджету: загальний фонд та спеціальний фонд.

Роль і місце державного бюджету у фінансово-кредитному механізмі. Взаємозв'язок бюджету з галузевими фінансовими планами. Державний бюджет у системі фінансового забезпечення потреб соціально-економічного розвитку фінансового регулювання, його роль у сукупності економічних методів управління економікою держави.

Тема 2. Бюджетна система України та її принципи

Бюджетна система України, її сутність, етапи становлення.

Адміністративно-територіальний поділ як основа побудови бюджетної системи.

Види бюджетів в Україні. Місцеві бюджети. Бюджети місцевого самоврядування.

Зведений бюджет, його призначення. Види зведених бюджетів, їх склад.

Роль і значення бюджетних відносин у зміцненні економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань.

Управління бюджетною системою. Апарат управління на різних рівнях, його характеристика. Права, обов'язки, функції та завдання фінансових органів з управління бюджетами.

Принципи, на яких ґрунтується бюджетна система України: єдності, збалансованості, самостійності, повноти, обґрунтованості, ефективності, субсидіарності, цільового використання бюджетних коштів, справедливості і неупередженості, публічності та прозорості, відповідальності учасників бюджетного процесу. Сутність принципів бюджетної системи.

Бюджетна класифікація, її правове та організаційне значення. Складові частини бюджетної класифікації, їх зміст. Класифікація доходів бюджету.

Класифікація видатків та кредитування бюджету. Класифікація фінансування бюджету. Класифікація боргу. Значення бюджетної класифікації для планування, виконання бюджетів, контролю та аналізу.

Бюджетні правовідносини: об'єкти, суб'єкти, норми бюджетного права. Склад бюджетного законодавства. Бюджетний кодекс України.

Тема 3. Бюджетна політика та бюджетний механізм

Бюджет як інструмент економічної політики держави. Зміст та значення бюджетної політики, її взаємозв'язок з економікою.

Мета та основи завдання бюджетної політики. Підґрунтя, порядок визначення основних напрямків бюджетної політики на наступний бюджетний період, їх зміст.

Головні напрями бюджетної політики України. Характеристика основних напрямів бюджетної політики щодо доходів, видатків, фінансового забезпечення інвестицій, соціального захисту населення.

Бюджетна політика у вирішенні проблем сприяння процесу макроекономічної стабілізації та структурної перебудови економіки; подоланні платіжної кризи і подальшому вдосконаленні податкової політики; вдосконаленні взаємовідносин центральних та регіональних органів влади.

Бюджетний механізм як інструмент реалізації бюджетної політики держави, його структура. Зміни в бюджетному механізмі під впливом економічних і соціальних умов. Необхідність та шляхи активізації механізму бюджетного впливу на суспільне виробництво в сучасних умовах. Складові бюджетного механізму.

Сутність і завдання бюджетного планування в умовах розширення економічної самостійності регіонів. Організаційні основи бюджетного планування.

Основні принципи бюджетного планування. Етапи і методи бюджетного планування

Зведене бюджетне планування, його основа, показники, завдання. Територіальне бюджетне планування, його сутність і призначення. Адресне бюджетне планування, його мета і сутність. Показники бюджетного планування. Інформація для складання проекту бюджету.

Планування і прогнозування бюджетних ресурсів, які мобілізуються місцевими бюджетами. Завдання планування надходжень доходів у місцеві бюджети. Контроль за своєчасним надходженням доходів у місцеві бюджети.

Бюджетне прогнозування, його етапи та методи.

Бюджетне регулювання, його призначення і форми. Бюджетне регулювання - складова бюджетного планування. Принципи; бюджетного регулювання.

Міжбюджетні трансферти. Дотація, субвенція, кошти, що передаються до Державного бюджету України та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів.

Правова основа бюджетного регулювання.

Управління бюджетними відносинами. Умови забезпечення ефективності управління бюджетами (стан нормативно-правової бази, достовірність інформації, кваліфікація працівників г та ін.), функціональні елементи системи управління бюджетами (планування та прогнозування,

регулювання, оперативне управління, бюджетний контроль).

Бюджетна стратегія і тактика.

Організація загальнодержавного управління бюджетною системою України. Оперативне управління бюджетною системою. Управління бюджетними коштами на підприємствах, в організаціях, установах.

Тема 4. Бюджетний процес та його учасники

Сутність бюджетного процесу, його стадії. Учасники бюджетного процесу та їх повноваження. Бюджетний період.

Організаційні засади складання проекту Державного бюджету України. Порядок складання проекту державного бюджету. Інструкції з підготовки бюджетних запитів. Розроблення бюджетного запиту. Аналіз бюджетних запитів і розробка пропозицій проекту державного бюджету. Правила оформлення проекту закону про Державний бюджет України. Роль і завдання Міністерства фінансів у складанні проекту зведеного бюджету України.

Складання проектів місцевих бюджетів. Вихідна інформація для складання проекту бюджету. Порядок і строки складання проекту. Організація роботи фінансових органів із складання проекту державного бюджету.

Розгляд проекту державного бюджету в Кабінеті Міністрів України. Подання проекту бюджету до Верховної Ради України.

Підготовка проекту закону про Державний бюджет України та його розгляд. Порядок внесення змін і доповнень у проект бюджету.

Перше читання. Друге читання. Третє читання. Прийняття закону про Державний бюджет України.

Бюджетні призначення в разі несвоєчасного прийняття закону.

Організація виконання державного бюджету. Казначейське обслуговування Державного бюджету України. Бюджетний розпис. Внесення змін до Закону. Захищені статті видатків бюджету.

Складання, розгляд, затвердження, виконання місцевих бюджетів. Особливості затвердження та виконання місцевих бюджетів у разі несвоєчасного їх прийняття.

Звітність про виконання державного та місцевих бюджетів. Розгляд звіту про виконання закону про Державний бюджет України та звітів про виконання місцевих бюджетів.

Тема 5. Система доходів державного бюджету

Економічний зміст і методи формування доходів державного бюджету.

Класифікація доходів державного бюджету.

Джерела доходів державного бюджету. ВВП як основа доходної бази державного бюджету. Причини і умови використання національного багатства для формування доходів державного бюджету.

Склад, структура і динаміка доходів державного бюджету. Правове регулювання формування доходної бази державного бюджету.

Форми і методи мобілізації доходів бюджетів. Податкові методи

формування доходів бюджетів. Підвищення ролі економічних нормативів у формуванні бюджетів.

Функціональне призначення і характеристика різних видів податків у формуванні доходів державного бюджету.

Неподаткові доходи державного бюджету. Доходи від операцій з капіталом. Офіційні трансферти. Трансферти.

Аналіз доходів державного бюджету.

Тема 6. Система видатків державного бюджету

Економічний зміст видатків державного бюджету. Функції держави, їх вплив на склад і структуру видатків державного бюджету. Роль видатків державного бюджету у фінансовому забезпеченні потреб соціально-економічного розвитку. Функціональна, економічна, відомча, програмна класифікація видатків державного бюджету, кредитування з вирахуванням погашення.

Якісна і кількісна характеристика видатків державного бюджету. Класифікація видатків державного бюджету. Поточні бюджетні видатки та видатки розвитку.

Склад і динаміка видатків державного бюджету. Взаємозв'язок видатків і доходів державного бюджету.

Структура видатків державного бюджету. Зміст видатків Державного бюджету України. Резервний фонд Кабінету Міністрів України. Обігова касова готівки та її використання.

Особливості розподілу видатків за видами бюджетів залежно від повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Принципи розподілу видатків між бюджетами. Взаємозв'язок видатків та доходів бюджету відповідного рівня, їх вплив один на одного. Вплив економічної самостійності бюджетів на формування їх видатків.

Роль державного бюджету в регулюванні економіки, реалізації загальнодержавних цільових програм та інших видатків загальнодержавного значення.

Методологічні підходи до планування бюджетних видатків. Принципи планування видатків державного бюджету, їх характеристика.

Методи бюджетного планування та прогнозування видатків державного бюджету: програмно-цільовий, нормативний, індексний та ін.

Особливості планування видатків державного бюджету на основі використання соціальних стандартів та мінімальних норм і нормативів. Особливості кошторисного планування видатків.

Правова основа планування бюджетних видатків та їх розподілу між бюджетами різних рівнів.

Завдання фінансових органів щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

Тема 7. Формування та використання місцевих бюджетів

Місцеві бюджети як економічна категорія. Структура місцевих

бюджетів. Взаємозв'язок державного і місцевих бюджетів.

Місцеві бюджети - важливий і складний елемент бюджетної системи держави. Місцеві бюджети як система фінансових відносин.

Роль місцевих бюджетів у бюджетній системі України.

Практика формування місцевих бюджетів. Економічна функція місцевих бюджетів. Поточний бюджет і бюджет розвитку.

Перерозподіл функцій між місцевими та державним бюджетом. Забезпечення принципу самостійності в розробці і використанні бюджетів всіх рівнів.

Доходи місцевих бюджетів, джерела їх формування. Склад доходів, що закріплюються за місцевими бюджетами та враховуються при визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. Доходи місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів.

Особливості формування видатків місцевих бюджетів. Критерії розмежування видатків між місцевими бюджетами. Видатки, що здійснюються з місцевих бюджетів та враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Видатки місцевих бюджетів, що не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Передача видатків на виконання власних повноважень між місцевими бюджетами.

Тема 8. Міжбюджетні відносини

Поняття та мета міжбюджетних відносин. Види видатків на здійснення повноважень. Джерела здійснення видатків бюджетів. Відповідальність за здійснення видатків. Передача державою права на здійснення видатків.

Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами.

Розмежування видатків між бюджетами.

Фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, їх використання та розрахунок. Корируючі коефіцієнти фінансових нормативів бюджетної забезпеченості.

Міжбюджетні трансферти, їх види.

Формула розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів. Параметри, що враховуються при розділі. Індекс відносної податкоспроможності. Коефіцієнт вирівнювання.

Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами.

Субвенції з Державного бюджету України та місцевих бюджетів.

Порядок надання міжбюджетних трансфертів.

Тема 9. Видатки бюджетів на соціальний захист населення і соціальну сферу

Форми й види соціального захисту населення. Склад видатків на соціальний захист населення, їх роль. Форми і методи фінансового забезпечення соціальної сфери. Соціально спрямовані державні цільові фонди.

Бюджетне фінансування соціальної сфери. Основи кошторисного фінансування. Його принципи. Нормування видатків, види норм. Кошторис,

його форма, зміст та види кошторисів.

Видатки бюджетів на освіту, їх склад і структура. Бюджетні заклади освіти, особливості організації їх діяльності.

Фінансування загальноосвітніх шкіл. Оперативно-сітьові показники діяльності школи, порядок їх визначення. Система заробітної плати вчителів і порядок планування фонду заробітної плати. Складання і перевірка кошторису загальноосвітньої школи. Особливості кошторисного фінансування шкіл-інтернатів.

Фінансування дитячих дошкільних закладів. Оперативно-сітьові показники дитячих дошкільних закладів. Система заробітної плати і планування фонду заробітної плати. Кошторис дитячого дошкільного закладу.

Бюджетне фінансування вищої освіти. Особливості кошторисного планування у вузах. Система заробітної плати працівників вищої школи. Позабюджетні кошти державних вищих закладів освіти.

Видатки бюджетів на охорону здоров'я, їх склад і структура. Бюджетні заклади охорони здоров'я. Оперативно-сітьові показники медичних установ. Особливості організації фінансової діяльності закладів охорони здоров'я в умовах страхової медицини. Система заробітної плати медичних працівників. Складання і перевірка кошторису медичних установ.

Бюджетне фінансування закладів культури, склад видатків. Особливості кошторису бібліотек, будинків культури та інших культурно-освітніх закладів. Фінансування преси, радіо, телебачення. Фінансування розвитку фізичної культури і спорту, роль бюджетів в державній підтримці олімпійського руху.

Тема 10. Видатки бюджетів на економічну діяльність держави, науку, оборону та управління

Склад видатків на економічну діяльність держави, їх роль у розвитку економіки. Напрямки і форми бюджетного фінансування економіки.

Бюджетні інвестиції, їх види. Капітальні вкладення і джерела їх фінансування. Конкурсний відбір об'єктів бюджетного інвестування.

Позички державним підприємствам з бюджету. Дотація збитковим підприємствам. Шляхи фінансового оздоровлення державного сектора.

Операційні витрати, їх склад і призначення. Місце бюджетів у фінансуванні операційних витрат.

Видатки бюджетів на науку. Джерела фінансування наукових досліджень.

Фінансові та політичні аспекти видатків держави на оборону. Воєнна доктрина країни та її вплив на рівень і розмір видатків на оборону. Склад видатків на оборону, порядок її планування і фінансування.

Видатки бюджетів на державне управління, їх склад. Утримання органів законодавчої і виконавчої влади. Видатки на судові органи і прокуратуру. Видатки на правоохоронні органи. Видатки на утримання фіскальних та митних органів. Порядок планування і фінансування видатків

бюджетів на управління.

Тема 11. Казначейська система обслуговування бюджетів

Об'єктивна необхідність створення Державного казначейської служби. Правові засади створення Державного казначейської служби. Організаційна структура системи Державного казначейської служби. Основні завдання Державного казначейської служби.

Бюджетне призначення. Бюджетне асигнування. Казначейські принципи обслуговування бюджету. Сутність казначейської системи обслуговування бюджету.

Єдиний казначейський рахунок - базовий принцип казначейської форми виконання бюджету. Порядок відкриття єдиного казначейського рахунку. Субрахунки єдиного казначейського рахунку. Принципи управління єдиним казначейським рахунком.

Рекомендована література

1. Алексєєв І. В. Бюджетна система: навч. посіб. / І. В. Алексєєв. – К.: Ліра-К, 2010. – 376 с
2. Благун І. Н. Бюджетний менеджмент: навч. посіб. / І. Н. Благун. – К.: Ліра-К, 2015.
3. Бюджетна система: підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
4. Бюджетна система України: Опорний конспект лекцій / Коровій В.В. Гнидюк І.В.,– В : ВТЕІ КНТЕУ, 2015. – 120с.
5. Бюджетна система України та Євросоюзу: монографія / С. О. Булгакова, О. І. Барановський, В. Г. Барановська та ін.; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : КНТЕУ, 2010. – 409 с.
6. Бюджетна система України: опорний конспект лекцій / авт.: С. О. Булгакова, Л. В. Єрмошенко, А. М. Єрмошенко. – К.: КНТЕУ, 2012. – 122 с.
7. Бюджетна система: підручник / В. В. Бабіченко, С. В. Бойко, С. О. Булгакова та ін.; за наук. ред. В. М. Федосова, С. І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури ; Тернопіль : Економічна думка, 2012. – 871 с.
8. Бюджетна система: Навчальний посібник / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. В.П. Хомутенко. – Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. – 392 с.
9. Бюджетна система: навчальний посібник / укладачі: Р.С. Сорока, І.Г. Благун. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. – 236 с.
10. Власюк Н. І. Місцеві фінанси : навч. посібник / Н. І. Власюк, Т. В. Мединська, М. І. Мельник. – К. : Алерта, 2011. – 328 с.
11. Говорушко Т. А. Бюджетна система : навч. посіб. / Т. А. Говорушко. – К. : Ліра-К, 2014. – 296 с.
12. Нескородева І. І. Бюджетна система в структурно-логічних схемах / І. І. Нескородева. – К. : Ліра-К, 2012. – 176 с.
13. Ніколаєва О. М. Місцеві фінанси : навч. посіб. / О. М. Ніколаєва.

– К. : ЦУЛ, 2013. – 354 с.

14. Податкова система: навчальний посібник / [Баранова В. Г., Дубовик О. Ю., Хомутенко В. П. та ін.]; за ред. В. Г. Баранової. – Одеса, ВМВ, 2014. – 344.

15. Соловйова Ю.М. Теоретичні засади та сутність бюджетної політики / Ю.М. Соловйова // Економічний часопис –XXI. – 2012. – № 5-6. – С.10-12.

16. Старостенко Г. Г. Бюджетна система : Навч. посібник / Г. Г. Старостенко, Ю. В. Булгаков. – К : Центр навчальної літератури, 2006. – 240с.

17. Стоян В.І. Казначейська система. Підручник /В.І. Стоян, О.С. Даневич, М.Й. Мац. – 3-тє вид. змін. та доп. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 868 с.

18. Сунцова О. О. Місцеві фінанси : навч. посібник / О. О. Сунцова. – 3-тє вид., перероб. та допов. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.

19. Федосов В. М. Бюджетна система : підручник / В. М. Федосов. – К. : Ліра-К, 2012. – 871 с

20. Фінанси : навч. посібник / за наук. ред. А. В. Базилюк ; [А. В. Базилюк, І. В. Горобінська, О. В. Жулин, І. О. Карлова та ін.]. – К. : Кондор, 2014. – 348 с.

4. Фінанси підприємств

Тема 1. Сутність фінансів та фінансового механізму підприємства

Поняття фінансів підприємства. Місце фінансів підприємства у загальній фінансовій системі країни. Роль фінансів підприємства у забезпеченні ефективного економічного та соціального розвитку країни. Функції фінансів підприємства: ресурсоформуюча, розподільча, контрольна тощо.

Система фінансових відносин підприємства. Характеристика основних форм зовнішніх та внутрішніх фінансових відносин підприємства.

Поняття фінансового механізму підприємства та характеристика його основних елементів.

Тема 2. Фінансова діяльність підприємства та засади її організації

Поняття фінансової діяльності підприємства. Особливості фінансової діяльності підприємства. Основні напрями фінансової діяльності підприємства. Сутність державного регулювання фінансової діяльності підприємства. Основні задачі та принципи державного регулювання фінансової діяльності підприємства. Напрями і форми державного регулювання фінансової діяльності підприємства. Засади організації фінансової діяльності підприємства. Особливості організації фінансової діяльності підприємств різних організаційно-правових форм та обсягів діяльності.

Тема 3. Система оподаткування підприємств

Система оподаткування підприємств, поняття та функції. Податкові платежі підприємства та їх класифікація. Склад та характеристика загальнодержавних платежів.

Порядок встановлення і сплати загальнодержавних податків, що сплачуються підприємствами України. Склад та характеристика місцевих податків і зборів, що сплачуються підприємствами України. Порядок встановлення і сплати місцевих податків і зборів. Джерела сплати податків, зборів та інших обов'язкових платежів на підприємстві. Відповідальність підприємств за порушення податкового законодавства.

Тема 4. Активи підприємства

Поняття та склад активів підприємства. Характеристика необоротних та обігових активів, їх роль у забезпеченні торгово-виробничих процесів на підприємстві. Поняття вартості активів, методи оцінки сукупної вартості активів підприємства. Необоротні активи: склад, структура. Характеристика основних засобів, їх класифікація. Кругооборот основних фондів. Амортизація, знос основних фондів, основні методи їх нарахування.

Фінансові показники руху та використання основних фондів. Методичні підходи до їх розрахунку.

Нематеріальні активи підприємства: поняття, склад, характер їх використання. Особливості оцінки та амортизації нематеріальних активів. Показники оцінки ефективності їх використання. Довгострокові фінансові вкладення: поняття та їх склад. Особливості відшкодування витрат у зв'язку з ними. Фінансові показники ефективності здійснення довгострокових фінансових вкладень. Вплив довгострокових фінансових вкладень на результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

Інші види необоротних активів, характеристика їх складу. Економічна природа формування інших видів необоротних активів. Обігові активи. Склад і структура обігових активів, їх класифікація.

Характеристика основних елементів обігових активів (матеріальні обігові активи, дебіторська заборгованість, грошові кошти, короткострокові фінансові вкладення, інші обігові активи). Особливості їх використання в торгово-виробничих процесах підприємства. Облік та оцінка запасів. Кругооборот обігових активів. Поняття оборотності обігових активів, їх елементи. Тривалість обороту обігових коштів. Методи визначення показників обороту та тривалості обороту обігових активів у цілому та по елементах. Система показників оцінки ефективності використання обігових активів підприємства. Потреба в обігових активах, чинники, що впливають на неї. Методи визначення потреби в обігових активах. Фінансові джерела формування обігових активів, склад і структура. Поняття балансу обігових активів підприємства.

Тема 5. Фінансові ресурси підприємства

Поняття та склад фінансових ресурсів підприємства. Принципи формування фінансових ресурсів підприємства. Поняття вартості капіталу.

Методи оцінки вартості окремих елементів капіталу підприємства. Середньозважена вартість капіталу. Власні фінансові ресурси підприємства, їх склад та структура. Характеристика внутрішніх джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства (чистого прибутку, амортизаційних відрахувань, інших внутрішніх джерел). Характеристика зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів підприємства. Особливості формування та напрями використання окремих видів власних фінансових ресурсів.

Позикові фінансові ресурси підприємства, їх склад та структура. Характеристика окремих видів позикових фінансових ресурсів підприємства (банківського кредиту; фінансового лізингу; облігаційної позики; товарного кредиту, внутрішніх рахунків до нарахування). Особливості формування та напрями використання окремих видів позикових фінансових ресурсів. Поняття структури капіталу підприємства. Роль структури капіталу у забезпеченні ефективної фінансової діяльності та фінансової рівноваги підприємства.

Тема 6. Кредитування підприємства

Сутність та завдання! кредитування підприємства. Принципи кредитування. Класифікація форм та видів кредитів, що залучаються підприємствами. Позичковий процент: чинники, що зумовлюють його розмір.

Характеристика форм та видів банківського кредиту. Поняття кредитоспроможності клієнта банку та методи її оцінки. Особливості короткострокового та довгострокового банківського кредитування підприємств. Умови банківського кредитування та їх відображення у кредитному договорі. Фінансові джерела обслуговування банківського кредиту та сплати основної суми боргу. Характеристика форм та видів фінансового лізингу. Особливості фінансового лізингу як джерела кредитування підприємств. Умови фінансового лізингу та їх відображення у лізинговій угоді. Форми лізингових платежів підприємства.

Характеристика форм та видів товарного кредиту. Особливості товарного кредиту як джерела формування оборотних активів підприємства. Умови товарного кредиту та їх відображення у комерційній угоді. Сутність і принципи організації вексельного обігу.

Тема 7. Фінансове забезпечення відтворення основних фондів підприємства

Відтворення основних фондів підприємства, його види. Основні ознаки відтворення основних фондів. Просте відтворення основних фондів, його форми. Розширене відтворення основних фондів, його форми. Капітальні вкладення підприємства як засіб здійснення простого і розширеного відтворення основних фондів. Структура капітальних вкладень підприємства: поняття технологічної та відтворювальної структури капітальних вкладень. Вплив структури капітальних вкладень на підвищення ефективності

виробництва. Поняття рівня прогресивності технологічної структури капітальних вкладень.

Джерела фінансування капітальних вкладень, їх склад, структура та основні засоби фінансування. Власні фінансові ресурси як джерело фінансування капітальних вкладень, їх склад. Позикові фінансові ресурси, основні джерела їх залучення. Фінансовий лізинг як специфічна форма кредитного фінансування відтворення основних фондів підприємства. Інші методи фінансування відтворення основних фондів - державні централізовані капітальні вкладення, іноземні інвестиції.

Ремонт як часткове відтворення основних фондів. Види ремонту. Поточний ремонт основних фондів та його роль у відтворювальних процесах. Капітальний ремонт як форма відтворення основних фондів, економічна доцільність його проведення. Основні чинники, що впливають на зниження витрат з ремонту основних фондів підприємства.

Особливості проведення капітального ремонту в умовах оренди основних фондів. Потреба підприємства в капітальних вкладеннях, методи її визначення. Бюджетування капітальних вкладень: поняття, основні методичні підходи до його здійснення. Показники ефективності капітальних вкладень, методи їх визначення.

Тема 8. Грошовий оборот та система грошових розрахунків підприємства

Грошовий оборот підприємства: сутність та функції. Грошові кошти як ресурс та результат діяльності підприємства. Грошові потоки підприємства, їх види та механізм формування. Грошові залишки; характеристика їх складу та призначення. Розрахункові та касові операції підприємства. Існуючий механізм відкриття та функціонування розрахункових та інших рахунків підприємства в комерційних банках. Розрахунково-касове обслуговування підприємства: сутність, вимоги та принципи. Існуючі форми безготівкових розрахунків та засобів платежу. Розрахункові документи: їх види та вимоги до їх оформлення. Порівняльна характеристика окремих форм безготівкових розрахунків. Операції підприємства з готівкою. Можливі види та порядок оформлення. Порядок здійснення розрахунків. Оплата невідкладних потреб підприємства.

Тема 9. Фінансовий стан підприємства та його характеристика

Поняття фінансового стану підприємства. Основні елементи оцінки рівня фінансового стану підприємства. Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємства. Основні користувачі інформації щодо рівня фінансового стану підприємства. Рівень фінансової стійкості підприємства та принципи його визначення. Система показників оцінки рівня фінансової стійкості підприємства.

Рівень платоспроможності підприємства та принципи його визначення. Система показників оцінки рівня платоспроможності підприємства. Оцінка показників ділової активності підприємства: швидкість обертання активів і

капіталу підприємства, методи її оцінки. Система показників оцінки швидкості обертання активів і капіталу підприємства. Рівень рентабельності активів і капіталу підприємства, методи його визначення. Система показників оцінки рівня рентабельності активів та капіталу підприємства. Методичні підходи до інтегрованої оцінки фінансового стану підприємства, їх характеристика.

Тема 10. Банкрутство та фінансова санація підприємства

Банкрутство як результат розвитку кризових явищ у діяльності підприємства. Фінансово-економічні передумови та наслідки виникнення ситуації банкрутства.

Правові засади регулювання банкрутства підприємств в Україні. Ліквідаційна процедура порушення справи про банкрутство, порядок та організаційно-фінансові умови її проведення.

Санація підприємства як інструмент протидії банкрутству. Умови та форми проведення санації. Основні інструменти внутрішнього та зовнішнього фінансового оздоровлення підприємства. Зміст та вимоги до розробки бізнес-плану санації.

Тема 11. Фінансовий план підприємства

Поняття фінансового плану підприємства. Мета та задачі розробки фінансового плану підприємства. Зміст розділів і основних показників фінансового плану підприємства. Передумови розробки фінансового плану. Методи розробки фінансового плану: нормативний, розрахунково – аналітичний, балансовий, метод економіко-математичного моделювання. Баланс доходів та витрат підприємства як розділ фінансового плану, зміст та порядок його розробки.

План надходження та використання грошових коштів (платіжний календар) - оперативний фінансовий план підприємства, зміст та порядок його розробки.

Балансовий план як прогноз складу активів і пасивів підприємства, зміст і порядок розробки. Розрахунок точки досягнення беззбитковості підприємства - заключний розділ фінансового плану, зміст і порядок розробки. Поняття порогу рентабельності, методи його визначення.

Рекомендована література

1. Бердар М.М. Фінанси підприємств : навч. посібник / М.М. Бердар. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
2. Біла О. Г Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. Г. Біла. – К. : Ліра-К, 2014. – 384 с
3. Гриб С. В. Фінанси підприємств в таблицях, схемах та тестах : навч. посіб. / С. В. Гриб. – К. : Ліра-К, 2014. – 336 с
4. Гриценко Л. Л. Фінанси підприємств: практикум : навч. посіб. / Л. Л. Гриценко, О. В. Дейнека, І. М. Боярко. – Суми : Університетська книга,

2015. – 285 с.

5. Данілов О.Д. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях: навч. посібник / О.Д. Данілов, Т.В. Паєнтко. – К.: ЦУЛ, 2011. – 256 с.

6. Дехтяр Н. А. Фінансовий механізм діяльності суб'єктів господарювання : монографія / Н. А. Дехтяр. – К. : Ліра-К, 2015. – 182 с.

7. Економіка та фінанси підприємства: методика розв'язання практичних задач: навч. посібник / Л.О. Лігоненко, І.В. Височин, О.В. Корольова-Казанська та ін. – К.: КНТЕУ, 2011. – 336 с.

8. Кравчук О.М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посібник / О.М. Кравчук, В.П. Лещук. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 504 с.

9. Кравчук О.М. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навч. посібник / О.М. Кравчук, В.П. Лещук. – К.: ЦУЛ, 2010. – 504 с.

10. Маргасова В. Г. Фінанси малих підприємств : навч. посіб. / В. Г. Маргасова. – К. : Ліра-К, 2011. – 264 с

11. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : підручник / О. О. Непочатенко. – К. : ЦУЛ, 2013. – 504 с

12. Онисько С. М. Фінанси підприємств : підручник / С. М. Онисько. – К. : Ліра-К, 2014. – 368 с

13. Онисько С. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств : підручник / С. М. Онисько. – К. : Ліра-К, 2014. – 264 с

14. Сідельникова Л. П. Оподаткування суб'єктів підприємництва : навч. посіб. / Л. П. Сідельникова, Т. В. Чижова, Я. В. Якуша. – К. : Ліра-К, 2013. – 424 с.

15. Ткаченко Н. М. Оновлена фінансова звітність в Україні : навч.-практ. посіб. / Н. М. Ткаченко. – К. : Ліра-К, 2015. – 66 с

16. Управління фінансами суб'єктів господарювання : практикум : навч. посіб. / А. П. Вожжов, С. В. Сорокіна, І. В. Колесова та ін.; за ред. А. П. Вожжова. – К. : Знання, 2014. – 324 с

17. Фінанси : підручник. / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – 2-ге вид. переробл. і доповн. – К. : Знання, 2012. – 687 с.

18. Фінанси підприємств (за модульною системою навчання) : теоретично-практичний посібник / В. П. Шило, С.Б. Ільїна, В.В. Барабанова, І.І. Криштопа. – 2-ге вид. – К.: Кондор, 2011. – 429 с.

19. Фінанси підприємств: Підручник / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. – К.: Знання, 2006. – 452с.

20. Фінанси підприємства: опорний конспект лекцій / авт.: Л.О.Лігоненко, Н.М.Гуляєва, Г.В. Ситник, Л.Л.Стасюк, О.В. Корольова-Казанська, І.В. Височин, О.О. Хіленко, Т.В. Заварзіна. – К.: КНТЕУ, 2010. – 113 с.

21. Фінанси підприємства: Підручник / Л.О. Лігоненко, Н.М. Гуляєва, Н.А. Гринюк та ін. – К : КНТЕУ, 2007. – 491с.

22. Фінансове планування і управління на підприємствах: Навч. посібник / Г.А. Семенов, В.З. Бугай, А.Г. Семенов, А.В. Бугай. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 432с.

- 23.** Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання: Підручник / А.В. Череп. – К.: Кондор, 2006. – 380с.
- 24.** Штангрет А. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. / А. М. Штангрет, В. В. Шляхетко, О. Б. Волович. – К. : Знання, 2012. – 374 с
- 25.** Ярошевич Н. Б. Фінанси підприємств : навч. посіб. / Н. Б. Ярошевич. – К. : Знання, 2012. – 341 с.